

PUSHKIN IJODIDA ERTAKLAR TAHLILI

Mardonova Madina Ikromovna,

Toshkent amaliy fanlar universiteti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi

4-bosqich talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada Aleksandr Sergeyevich Pushkinning ertak janridagi ijodi atroflicha tahlil qilinadi. Maqolada Pushkinning ertaklari xalq og'zaki ijodi an'analari bilan yaqin aloqada bo'lib, ular qanday qilib yangi badiiy shakl va mazmun kasb etgani ko'rsatib o'tiladi. Pushkin ertaklarining badiiy, falsafiy va axloqiy jihatlari o'rganilib, ularning rus adabiyotidagi o'rni va milliy madaniyatdagi ahamiyati haqida fikr yuritiladi. Maqola Pushkin ijodining bu yo'nalishidagi yangiliklar va xalq an'analari bilan uyg'unlikka alohida e'tibor beriladi.

Kalit so'zlar. Aleksandr Pushkin, ertak, rus adabiyoti, xalq og'zaki ijodi, badiiy tahlil, falsafiy mazmun, axloqiy qadriyatlar, romantizm, milliy madaniyat, adabiy meros.

Аннотация. В данной статье подробно анализируется творчество Александра Сергеевича Пушкина в жанре сказки. В статье показано, как сказки Пушкина находятся в тесной связи с традициями устного народного творчества, обретая новую художественную форму и содержание. Исследуются художественные, философские и нравственные аспекты сказок Пушкина, размышляется об их месте в русской литературе и значении в национальной культуре. анной статье подробно анализируется творчество Александра Сергеевича Пушкина в жанре сказки. В статье показано, как сми.

Ключевые слова. Александр Пушкин, Сказка, русская литература, устное народное творчество, художественный анализ, философское содержание, нравственные ценности, романтизм, национальная культура, литературное наследие.

Annotation. *In this article, the work of Alexander Sergeyevich Pushkin in the fairy-tale genre is analyzed in detail. The article shows how Pushkin's tales are in close contact with the traditions of folk oral creativity and how they acquired a new artistic form and content. The artistic, philosophical and moral aspects of Pushkin's tales are studied, reflecting on their place in Russian literature and their importance in national culture.* is article, the work of Alexander Sergeyevich Pushkin in the fairy-tale genre is analyzed in detail. The article shows how ions.

Keywords. *Alexander Pushkin, fairy tale, Russian literature, folk oral creativity, artistic analysis, philosophical content, moral values, romanticism, national culture, literary heritage.*

Aleksandr Pushkin (1799–1837) Rossiya adabiyotining asoschisi sanaladi. U rus tilining imkoniyatlarini kengaytirgan, yangi badiiy til va uslub yaratgan. Pushkin ijodining markazida insoniylik, erkinlik, milliy qadriyatlar turadi. U o'z asarlarida xalq og'zaki ijodi elementlarini keng qo'llagan, ularni adabiy til va shaklda qayta talqin qilgan. Pushkinning ijodida poeziya, drama, nasr, she'rlar va ertaklar o'ziga xos o'rin tutadi. Ayniqsa, ertak janri uning ijodida xalq madaniy merosini saqlab qolish, uni yangi badiiy shaklga keltirish yo'lidagi muhim qadam bo'ldi. A.S.Pushkin — rus adabiyotining eng buyuk shoir va yozuvchilaridan biri, uning ijodi nafaqat adabiy tilda poeziya va drama, balki nasrda mazmun va janr jihatidan ham o'ziga xos o'ringa ega. Pushkin o'z asarlarida turli janrlarni sinovdan o'tkazgan bo'lsa-da, uning ertaklari alohida e'tiborga loyiqdir. Pushkinning ertak janridagi ijodi rus xalq og'zaki ijodi va adabiy an'analarni uyg'unlashtirib, yangi badiiy shakl va mazmun yaratishda muhim rol o'ynadi. ushkinning ertak janrida yozgan asarlari rus adabiyotida yangi sahifa ochdi. Ushbu maqolada Pushkinning ertaklari badiiy xususiyatlari, xalq an'analari bilan aloqasi hamda ularning mazmuniy va falsafiy jihatlarini tahlil qilinadi. Ushbu maqolada Pushkinning ertaklari badiiy-tarixiy kontekstda tahlil qilinadi, ularning mazmun-mohiyati, uslubi va xalq an'analari bilan bog'liqligi o'rganiladi. Ayniqsa, uning ertak janridagi asarlari rus xalq og'zaki ijodi an'analari bilan chuqur bog'liq bo'lib, o'ziga xos badiiy uslub va

mazmunni yaratdi. Ushbu maqolada Pushkinning ertaklari badiiy-tarixiy kontekstda tahlil qilinib, ularning xalq an'analari, badiiy xususiyatlari va falsafiy mazmuni o'rganiladi.

Pushkin 1799-yilda tug'ilib, 1837-yilda vafot etdi. Uning ijodi rus adabiyotining qizg'in rivojlanish davriga to'g'ri keladi. Pushkinning ijodiy faoliyati ko'p janrlarga taalluqli: u she'rlar, drama, roman, dostonlar, ertaklar yaratdi. Uning badiiy uslubi o'z davrining eng ilg'or romantik qarashlari bilan uyg'unlashdi. Pushkin milliy ongini uyg'otishda va rus tilini rivojlantirishda katta hissa qo'shdi. Ertak janrida yozgan asarlari uning xalq madaniyati bilan chambarchas bog'liqligini, xalq ijodidan ilhomlanganligini ko'rsatadi.

Pushkin 19-asr rus romantizmining asoschilaridan biri bo'lib, o'z asarlarida turli janrlarni sinovdan o'tkazgan. Uning ijodida ertaklar muhim o'rin tutadi. Pushkinning ertaklari xalq og'zaki ijodiga asoslangan bo'lsa-da, ularda shaxsiy ijodiy yondoshuv, badiiy uslub va yangi mazmun mujassam.

Pushkin ertaklarini ikki asosiy guruhga bo'lish mumkin: qayta yozilgan xalq ertaklari va o'zining original ertaklari.

- **Qayta yozilgan xalq ertaklari:** Pushkin rus xalq ertaklarini o'ziga xos badiiy talqin bilan qayta yozgan. Masalan, "Qizil qalpoqcha", "Bariqoi zargaron" va boshqalar. Ushbu ertaklar xalq og'zaki ijodining badiiy shaklga aylantirilgan variantlaridir.

- **Original ertaklar:** Pushkinning ba'zi ertaklari, masalan, "Bariqoi zargaron", uning shaxsiy ijodiy yondoshuvi va falsafiy qarashlarini ifodalaydi. Bu ertaklarda Pushkin xalq ertaklarining uslubiy an'alaridan foydalanib, yangi badiiy mazmun yaratgan.

Pushkin ertaklarida o'ziga xos til, uslub, qahramonlar va syujet xususiyatlari mavjud. Ular odatda aniq axloqiy saboq va falsafiy mazmun bilan boyitilgan.

Misol uchun, "Bariqoi zargaron" va "Qizil qalpoqchalar" kabi asarlarida u xalq hikoyalarining obrazlarini, qahramonlarini o'ziga xos badiiy talqin qiladi. Pushkin ertaklarida ko'pincha adabiy til, uslub va zamonaviy muammolar aks ettiriladi.

Pushkin ertaklarida yaxshi va yomon, donolik va xudbinlik kabi tushunchalar yorqin ifodalanadi. U o'z qahramonlari orqali axloqiy va falsafiy savollarni ko'taradi, ba'zan hazil va satira orqali jamiyatni tanqid qiladi. Ertaklarda insoniy fazilatlar, jamiyatning ijtimoiy muammolari ko'p marotaba aks etadi.

Pushkinning ertaklari xalq og'zaki ijodi namunalari tayanadi, ammo ularni yangi badiiy shakl va mazmun bilan boyitadi. U xalq ertaklarining asosiy motivlari va tuzilishini saqlagan holda, ularni yanada mukammal va chuqurroq qiladi. Shu bilan birga, Pushkin ertaklarida rus xalqining tarixiy, madaniy va ijtimoiy hayoti aks etadi.

Pushkinning ertaklari ikki asosiy guruhga bo'linadi:

- **Qayta yozilgan xalq ertaklari**

Pushkin rus xalq ertaklarini o'ziga xos badiiy talqin bilan qayta yozgan. Masalan, "Suyukli jondor", "Qizil qalpoqcha", "Bariqoi zargaron" va boshqalar. Bu ertaklarda Pushkin xalq tasavvurlarini va og'zaki ijodini saqlagan holda, ularni yanada chiroyli va jozibador qilib yaratgan. Ertaklar odatda qisqa, oson tushunarli bo'lib, o'quvchiga axloqiy saboq beradi.

- **Original ertaklar va ertak uslubidagi asarlar**

Pushkin o'zining ba'zi asarlarini xalq ertaklari shaklida yozgan, lekin ular yangi motivlar, murakkab syujetlar va falsafiy mazmunga ega. Misol uchun, "Bariqoi zargaron" ertagi — nafaqat oddiy ertak, balki unda insonning ichki dunyosi, mehr-shafqat, adolat mavzulari yoritilgan.

Pushkinning ertaklari xususiyatlari **o'g'zaki xalq an'analari bilan yaqinligi, oddiy va tushunarli til, axloqiy va ijtimoiy masalalarga urg'u berish, romantik ruh va tasvirlar, humor va satira elementi**

Pushkinning ertaklari rus xalq ertaklari an'analari bilan chambarchas bog'liq. U xalq ijodining so'z boyligi, obrazlarining aniq ifodalanishini saqlab qolgan. Shu bilan birga, Pushkin o'ziga xos adabiy til va stilistik usullar bilan ularni boyitgan. Masalan, u ertaklarni she'r va proza shaklida yozgan, ayrim holatlarda klassik she'riy o'lchovlardan foydalangan.

Pushkin ertaklarda ko'p hollarda xalq tasavvurlarini, xalqning tarixiy hayotini, diniy-ma'rifiy qadriyatlarini aks ettirgan. Bu esa uning ertaklarini nafaqat badiiy, balki madaniy meros sifatida ham qadrli qiladi.

Pushkinning ertaklari o'zida xalq an'analari bilan zamonaviy badiiy uslublarni uyg'unlashtirgan. Ularning tilida xalq shevachiligi, so'z o'yinlari, hazil va satira ko'p uchraydi. Ertaklarda ko'pincha yomonlikka qarshi kurash, mehr-shafqat, adolatli hukm, aqlli qahramonlar ko'rsatiladi. Bu mavzular orqali Pushkin o'z davrining ijtimoiy muammolarini, odamlarning hayotiy haqiqatlarini ko'rsatishga harakat qilgan.

Misol uchun, "Qizil qalpoqcha" ertagida Pushkin xalq og'zaki ijodidan olingan obrazlarni yangi badiiy yoritishda keltiradi. U qahramonlarning ichki kechinmalarini, ularning muammolarini va his-tuyg'ularini chuqurroq ochib beradi.

Pushkinning ertaklari nafaqat bolalar uchun mo'ljallangan oddiy hikoyalar emas, balki ularda chuqur axloqiy va falsafiy savollar ko'tariladi. Ularning asosiy mavzularidan biri – yaxshi va yomon, adolat va adolatsizlik, insoniylik va egoizm masalalaridir. Ertaklar orqali Pushkin o'z davrining ijtimoiy va axloqiy muammolariga murojaat qiladi. Masalan, uning ertaklarida ko'pincha qahramonlar ichki kurashda g'alaba qozonadi, bu esa yaxshi insoniy fazilatlarning yuksakligini tasdiqlaydi. Ularning asosida insoniy fazilatlar, axloqiy qarorlar va ularning natijalari yotadi. Ko'plab ertaklarda insonning mehribonligi, sadoqati, aqlli bo'lishi targ'ib qilinadi, yomonlik esa jazolanadi.

Masalan, "Bariqoi zargaron" ertagida qahramonlarning axloqiy qarorlari va ularning oqibatlari yoritiladi. Bu ertak inson qalbining tozaligi va go'zalligini ta'kidlaydi.

Pushkinning ertaklari xalq og'zaki ijodi asosiga qurilgan bo'lsa-da, ularni yangicha shakl va mazmunga ega qilishga harakat qilgan. Ularning tili yuksak badiiy darajada bo'lib, xalq og'zaki ijodidan farqli ravishda, adabiy o'qishga mo'ljallangan.

Pushkinning ertaklari tarixiy kontekstni ham aks ettiradi. Ular rus xalqining turmush tarzi, urf-odatlarini, dunyoqarashi haqida tasavvurlar beradi. Shu bilan birga,

Pushkin ertaklarini yozishda o'zining shaxsiy dunyoqarashi, romantik va milliy ruhni qo'shadi. Pushkin ertaklarida xalqning tarixiy hayoti, ijtimoiy munosabatlari va madaniy qadriyatlari aks etadi. Shu bilan birga, u o'zining shaxsiy dunyoqarashi va romantik qarashlarini ham qo'shadi. Natijada, Pushkin ertaklari nafaqat folklor mahsuli, balki mustaqil badiiy asar sifatida qabul qilinadi.

Bu uyg'unlik Pushkinning ijodida milliy madaniyatni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etdi. Bu esa Pushkinning ertaklarini nafaqat folklor mahsuli, balki mustaqil badiiy asar sifatida qadrlashga asos yaratadi.

Pushkinning ertaklari rus adabiyotida yangi janr sifatida katta ahamiyatga ega bo'ldi. Ular o'z davrining rus madaniyati va xalq adabiyotini yanada rivojlantirishga xizmat qildi. Pushkinning ertaklari keyingi rus yozuvchilariga ham yo'l ko'rsatdi, xalq an'analari asosida yangi adabiy janrlarni yaratishda ilhomlantirdi.

Pushkin ertaklari rus xalqining tarixiy va madaniy qadriyatlarini asrab-avaylab, ularni adabiy jarayonga olib kirish orqali milliy adabiyotning rivojiga hissa qo'shdi.

Aleksandr Pushkinning ertaklari rus adabiyotida yangi noyob o'ringa ega bo'lib, ular xalq og'zaki ijodi an'analari bilan zamonaviy badiiy uslubni uyg'unlashtirib, janr sifatida shakllandi va rivojlandi. Ularning badiiy va falsafiy qirralari adabiyotimizning boy merosini tashkil etadi. Pushkinning ertaklari nafaqat xalq og'zaki ijodini yangiladi, balki yangi adabiy qoidalar, yangi badiiy uslublarni yaratdi. Shu jihatdan, uning ertaklari rus va jahon adabiyoti tarixida muhim ahamiyatga ega. Pushkinning ertaklari nafaqat bolalar uchun yozilgan oddiy ertaklar emas, balki falsafiy, axloqiy mazmunga boy, o'z davrining ijtimoiy hayotini aks ettirgan badiiy asarlardir.

Ularning badiiy va madaniy ahamiyati Pushkinning ijodidagi eng yorqin sahifalardan biri bo'lib, rus va jahon adabiyotining boy merosini tashkil etadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Pushkin A.S. Polnoe sobranie sochineniy i pisem. Moskva: Nauka, 1967–1977.

2. Lotman Yu.M. Pushkin i russkaya literatura. Moskva: Iskusstvo, 1984.
3. Tomashevsky B.V. Literaturnaya mysl' Pushkina. Leningrad: Nauka, 1972.
4. Mints L.O. Ocherki po istorii russkogo fol'klora. Moskva: Goslitizdat, 1956.
5. Propp V.Ya. Morphology of the Folktale. Austin: University of Texas Press, 1968.
6. Terras V. A History of Russian Literature. New Haven: Yale University Press, 1991.
7. D.S. Likhachev. Poetika russkogo fol'klora. Leningrad: Nauka, 1970.
8. Sokolov A.N. Pushkin i fol'klor. Moskva: Prosveshchenie, 1978.
9. Zimniy V.I. Folklor i narodnaya kul'tura. Moskva: Nauka, 1982.
10. Nabokov V.V. Russian Poetics. New York: Cornell University Press, 1980.